

GERARD MORTIER

‘De kunstenaars zijn de enigen die Europa een gezicht gegeven hebben’

Nauwelijks vier jaar geleden werd Gerard Mortier directeur van de Nationale Opera. Het operaklimaat is in die korte tijd bruusk omgeslagen. Een zieltoegend medium draait plots op hoogconjunctuur. Een vernieuwd en jong publiek veroverd de statige schouwburg. In de labyrintische smalle gangen achter de prachtige zaal meet men met grote maten. De Munt heeft onmiskenbaar internationale allure en is op weg een model voor de opera te worden, vergelijkbaar met het belang van de Schaubühne voor het Europese theater. In het vergaderzaaltje naast het kantoor van directeur Gerard Mortier praten we over het model, het theater, Europa, en meer en verder. Zijn enthousiasme kent geen grenzen.

Gerard Mortier: “Vorige week las ik in een nieuw boek van Wagner iets dat al lang onbewust in mij leeft maar dat ik nooit zo juist heb kunnen formuleren, dat kunst sedert het verdwijnen van de absolutistische macht een verkoopproduct geworden is. Vroeger werd muziek voor een bepaalde gelegenheid besteld, een keer opgevoerd en daarna niet meer. Van zodra kunst reproductief wordt, komt zij in de consumptiesfeer. Echte kunstenaars en kunstmanagers zoeken naar een weg om uit die consumptiesfeer te geraken. Peter Stein heeft dat geprobeerd met de Schaubühne, Mnouchkine met het Théâtre du Soleil. Dat was althans hun uitgangspunt.”

“Wanneer men de Munt als een model gaat beschouwen, is dat niet zozeer omdat ik een model wou creëren, maar omdat ik de opera wou onttrekken aan de huidige routine in de operawereld, opdat opera niet meer reproducerend zou werken, maar iets zou betekenen voor de kunst in de toekomst. Het is merkwaardig dat ik daarbij uitkom op de woorden van Wagner: *Das Theater der Zukunft*.”

“Ik had zelf nooit aan een Mozart-cyclus gedacht. Het uitgangspunt was een programma met een structuur die het publiek dwingt na te denken over de componist die op de affiche staat.

Het lag wel in mijn bedoeling twee weinig gespeelde Mozart-opera's op te voeren, *La Clemenza di Tito* en *Idomeneo*, en daarna de drie Da Ponte's. Maar dat was nooit als cyclus bedoeld. *Lucio Silla* was oorspronkelijk niet gepland, het is er gekomen op voorstel van Chéreau. Ik denk dat *Lucio Silla* mét Chéreau maar los van de overige Mozarts nooit een vergelijkbare impact zou gehad hebben. Het enorme publieke succes — we hebben per avond 250 staanplaatsen aan jongeren gegeven — is gegroeid uit die reflectie over zijn opera's.”

“Voor de volgende vier jaar hebben we, op grond van deze ervaring, besloten de weg van de Munt nog scherper te tekenen, naar een nog meer specifiek projectprogramma — ik gebruik het woord naar analogie met de Schaubühne. Van januari tot oktober '87 brengen we in elk geval uitsluitend Verdi: vier of vijf grote opera's. Dat is natuurlijk een enorm risico tegenover het publiek, maar het heeft met Mozart gewerkt en ik probeer nu op die smalle weg verder te gaan.”

Je haalt Stein en Mnouchkine aan, maar bij de opera kan je toch moeilijk spreken van een opstelling buiten de officiële cultuur. Hoe vertaal je je bewondering voor die theatermodellen naar het opera-instituut?

“De vergelijking gaat inderdaad niet volledig op, in die zin dat opera niet kan functioneren zonder subsidie. Toch is de Munt het eerste theater dat zich buiten het patroon van de grote sterren en het populaire programma heeft opgesteld. Mijn probleem is dat onze speelruimte veel kleiner is. Het is dansen op een dun koord, en ik val af en toe nog terug in het produktieconsumptiesysteem van de opera. Maar door Stein en Chéreau uit te nodigen speel ik ook in op de consumptie-elementen die ik dan probeer een andere richting uit te duwen.”

Men zou de produkties goedkoper kunnen maken. Met minder geld kan je dan ook meer risico's nemen.

“Het principe van de kleinschaligheid is uitgevonden door theaters die geen geld hebben. Van zodra de kleinschalige theaters geld hebben, worden ze grootschalig. Op wereldniveau is de Munt een kleinschalige opera. Wij doen met één vierde veel meer dan wat de opera van Parijs doet met twee miljard.”

Ze hebben meer voorstellingen.

“Misschien twintig meer. Maar ze hebben minder ballet en geen symfonische concerten. Het weegt tegen mekaar op.”

“In de Munt is één van de principes dat ik nooit op voorhand zeg hoeveel